

סורקין 1892-1994

משה סורקין

הצאר. אביו של משה, שגם הוא היה בעל השקפות ציוניות, החליט שכל המשפחה תעלה לארץ. האח הבוגר נפגש באודיסה עם אוסישקין וכשזה שמע, שהמשפחה עוסקת בסחר עצים, אמר, שקודם כל יש לנטוע בארץ ישראל עצים... באותה תקופה חזרו לרוסיה הרבה יהודים מיאשים שעלו לארץ ולא מצאו בה את מקומם, וכל זה הביא לדחיית רעיון העליה. בגיל 18, אחרי שעזב את הישיבה בפוג'ב, התחיל משה ללמוד מקצועות חילוניים כמו רוסית וחשבון וספרות. הוא החליט שאין הוא ממשיך את מקצוע אביו, סחר בעצים והצטרף לעבודה אל בית המרקחת של דודו. אולם, כעבור זמן, נקלע האב למצוקה כלכלית והנער עזב את בית המרקחת ונרתם לעבודה אצל אביו.

בשנת 1914, בגיל 21 עלה משה לארץ במסגרת העליה השנייה. הוא פגש בחיפה את אלכסנדר זייד שהציע לו משרה של מזכיר או שומר בטכניון בחיפה, שהיה אז בשלבי הפעלתו הראשונים. משה דחה את ההצעה באומרו, שלא בא לארץ כדי להיות מזכיר. משה קיבל את הצעתו של זייד לעבוד בכרכור. אחרי כרכור עבד בשפיה ובבת-שלמה. מבית-שלמה עבר לעבוד בזכרון-יעקב, בה היה עד לפרשת "נילי". דרכו של משה הובילה אותו לגדרה ולמרחביה. הוא עבד בסלילת כבישים ובתקופה זאת חלה בקדחת ובמשך שלושה חודשים קדח בחום גבוה.

ב-1919 הגיע לקבוצת טירה בה היה חבר עד להתפרקותה ב-1927. בטירה התחיל משה לעסוק ברפתנות. משם נסע ב-1927 להולנד כדי ללמוד את מקצוע הרפתנות. בהולנד שהה כשנתיים ובשובו לארץ, ב-2 בינואר 1929 הגיע לעין-חרוד. למשה היו חששות שבעין-חרוד, שהיה כבר ישוב בנוי, לא יקבלו אותו. אולם, חשש זה התבדה, משום שהיו חברים שהכירוהו והמליצו עליו. משה סודר לעבודה ברפת. הוא רצה להיות פועל פשוט ולא "מנהל" כפי שסברו חבריו לעבודה. הרפת עמדה על הגבעה

נולד בשנת 1892 בקלונצי שליד העיר גומל ברוסיה הלבנה. בגיל צעיר עבר עם משפחתו לגומל. אביו, חיים צבי, היה תלמיד חכם ואילולא צרכי פרנסה שהכבידו עליו, היה מוסמך לרב. האב עסק בסחר עצים והיו לו שני בנים ושלוש בנות, עזריאל, אסתר, מאשה, משה וגניה.

משה התחיל ללכת ל"חדר" בגיל צעיר מאוד. בגיל 10, התחיל ללמוד תלמוד, ולמד גם עברית מפי המורה הנקין, שהגיע לגומל. מורה זה נטה בלבד של משה את הרעיונות הראשונים של "חיבת ציון" ואת האהבה זעגועים לארץ ישראל. בגיל 11 עבר ללמוד בישיבה, אולם הלימודים לא סיפקו את התלמיד צמא-הדעת ובגיל 13 שלחו אביו לישיבה הגדולה של חסידי חב"ד בחצרו של הרבי מלובביץ'. ישיבה זאת היתה מפורסמת וידועה בקרב תלמידי החכמים בכל רחבי רוסיה ואף מעבר לגבולותיה. הלימודים בישיבה נמשכו יום ולילה והנער משה נאלץ להסתפק בחמש שעות שינה ביממה. בגיל 16 נאלץ משה לעזוב את הישיבה, משום שהרבי מצא אצלו מכתבים ודברי ספרות בעברית וברוסית.

העברית היתה מוקצית מחמת מיאוס אצל חסידי לובביץ' דוברי היידיש. משה עבר לישיבה לעיר פוג'ב בה לימד הרב גנסיין, אביו של הסופר המפורסם אורי גנסיין. משה למד בישיבה זאת כשנה וחצי אך לא יכול היה להתעלם מן ההשפעה החיצונית של המציאות היהודית ברוסיה ובכאב לב נפרד מן הישיבה ומרבו האהוב. משה הצטרף ל"בונד" אך כעבור זמן קצר פרש ממנו בגלל האידאולוגיה האנטיציונית של אירגון זה, שלא היתה לטעמו, משום שהנער הצעיר נשבה כבר בקסמה של ארץ ישראל.

היתה זו תקופה של פרעות ביהודים ופעילות נמרצת של חוגים שונים, סוציאליסטים ואנרכיסטים, ציונים ומתבוללים נגד שלטון

אבל ריקודים, שירה ושמחת היצירה, מצאנו תמיד. וכביטוי לשמחת היצירה של אנשים ששאבו מכוחות עצמם, בנו חיים חדשים בעוז רוח מקורי...". ואילו בבית, בדברים שהוא מכתיר אותם כ"ברכה לבית" הוא אומר ב־1986: "אני נרגש מהזכות לברך את עין־חרוד, אהבתי הראשונה. התאהבתי בך, עין־חרוד, בפסח 1925..." ובישיחת חברים ב־1987 הוא אומר: "ואם הדור הצעיר פחות מסור לרעיון של היחד, בנו האשמה. אנחנו שינינו מאד את צורת חיינו והילדים לומדים ממעשינו ומשגיאותינו. יש הרבה מה לתקן. יש לנו מה להראות בסיכום עשרות שנות קיומנו ועוד נעשה", ובאפילו, במלאת 60 שנה לקיבוץ המאוחד נשא משה את דברו: "לנו, לראשונים היו ברורים כמה יסודות. ראשית כל, שאיננו רוצים לחיות כאנשי ה"חלוקה" בירושלים, אלא מיגיע כפינו. המומחים שכבר אז היו, לא בטחו בצורת חיים זאת והטילו ספק ביכולתה של מסגרת שיויונית להתקיים וטענו שטבע האדם הוא תחרותי... יש בקיעים וסדקים בחיינו, יש מה לשנות, יש ללכת לקראת הנוער, אבל הכל במידה ובצמידות לעקרונות היסוד".

בחג השבועות של 1992 כתב משה: "עד לפני חודשים אחדים עשיתי לעצמי הרגל להיעצר על הקלנועית בדרך לרפת בבית העלמין, מעלה זמנים שעברו וחברים שאינם... על חלקת הבנים שנפלו בימי נעוריהם על שמירת הארץ, אני מהרהר בעצב, שאני הזקן עדיין חי ומהלך והם אינם..."

משה שמעורה היה בעבר בחיי העולים החדשים בשהותו עם העולים בחבל לכיש, חוזר ואומר ב־1992 עם התחלת העליה הגדולה מחבר העמים: "התנועה הקיבוצית צריכה לשוב ולמלא את צו השעה ולעמוד במבחן הזמן, קליטת העולים. אם נחמיץ רגע הסיטורי זה, אין לתנועה כל ערך..."

משה, נוסף על עבודתו ברפת, פעילותו הציבורית בבית ומחוצה לו, היה חבר פעיל בשורה של אירגונים, מועצות ואגודות. הוא זכה לחשיפה רבה, ואנשי תקשורת ואנשי שם שחרו לפתחו כדי להבין את סוד כוחו ואת סוד קסמו.

והחברים היו למטה במעין. במשך ארבע שנים שמר משה בקפדנות על הקשר עם החברים ויום יום ירד אליהם מן הגבעה אחרי יום העבודה המפרך.

ב־1931 התחתן עם שושנה קוגל וכעבור שנה נולד בנו, עלי. במשך עשרים שנה היה משה חבר מזכירות עין־חרוד, מרכז רוחני לרבים בארץ ישראל.

מ־1948 יצא משה לעזרת ההתישבות הצעירה. אחרי יום העבודה היה מדריך חברתי. בעיקר עסק בהקמת רפתות ובהדרכת רפתנים. ב־1948 שהה כשנה בקיבוץ החותרים, שעבר מהקריית למקום שם היתה קבוצת טירה. מהחותרים הגיע למשגב־עם, שהיה בשלבים הראשונים של הקמתו. במשגב־עם שהה שנתיים ובתום תקופה זאת חזר לעין־חרוד, לרפת ולמזכירות.

אולם, לא איש כמשה ישקוט. הוא התגייס שוב לעזרת קיבוצים נזקקים והפעם הגיע לנתיב ה"ה. התחנה הבאה של משה היתה, "שחריה" חוות־עולים בחבל לכיש, בה היו עולים ממרוקו. משה ניסה בכל כוחו להטיב עם האנשים וללמדם את אורחות הארץ. הוא ניהל מאבק עיקש עם נציגי הסוכנות וטען באזניהם, שקיפוחם של העולים בשחריה וביתר המקומות הוא בלתי נסבל. כשנתיים עבד משה בקרב העולים החדשים ושב שוב אל עין־חרוד, אל הרפת ואל הפעילות הציבורית.

משה מצא סיפוק רב בעבודתו ברפת וכפי שהתבטא לא פעם: סיפוק וגם מזל. ביום העבודה ראה זכות וערך עליון. ואמנם, חברים ובנים לא מעטים נטלו ממנו דוגמה אישית והלכו בעקבותיו ונקשרו לענף הרפת והיו לבעלי מקצוע מעולים. שומרי הלילה, שמתפקידם היה להעיר את משה לעבודה עם שחר, מעולם לא הצליחו להפתיעו הוא חיכה להם בחוץ במרפסת, קושר את שרוכי נעליו או נוהל את מגפיו. משה, נוסף על היותו איש עבודה הנושא גם בעול החברה, היה גם נושא דברו של הקיבוץ באירועים פנימיים וחיצוניים.

בביקור חברי עין־חרוד בבית הנשיא, בדצמבר 1980, אמר משה: "לא תמיד נמצאה פת לחם,

משה הוכתר בפרסים רבים: הוא נחתם פעמיים בספר הזהב של הקרן הקיימת, קיבל פעמיים את פרס העבודה על שם נמיר, את אות יקיר ההסתדרות ועוד ציונים הקשורים לרפת. בארץ היה חבר ההגנה מיום היווסדה. בתור חבר קבוצת טירה נכח בפוגרום בירושלים והשתתף בהגנת שכונת מונטיפיורי בפיקודו של ז'בוטינסקי. עד גיל 98 המשיך והתמיד לעבוד ברפת. מתוך חוברת לזכרו של סורקין, בהוצאת עין-חרוד מ'.

לסורקין

לא "מוישה" – סורקין. מאז ומעולם. תמיד ברפת. תמיד פה. לעולי הימים, בני 60-70 סורקין תמיד במקום שבו קורים הדברים. במקום שבו נולדת עגלה וחולבים פרות, במקום שאוספים חציר, שבו קם קיבוץ חדש שצריך עזרה או חבל ארץ עם אנשים שבאו מהאוויר אל הארץ של סורקין, אל הארץ שלנו. וזה פשוט מה שצריך לעשות. וסורקין שם. לצעירים ממש שבינינו – סורקין הוא איש קשיש שהולך לאט במדרכות עין-חרוד ומחייך אל האנשים שמברכים אותו. מניף כף יד לשלום עם חיוך עדין ועיניים נוצצות. כל כך הרבה שנים עברו מאז שסורקין יצא לדרך. כאילו המוני סורקנים עברו דרך עורו. מבחור ישיבה סוער למתנדב הנצחי לעבודה בכל מקום אפשרי. לספר ההסטוריה של ארץ-ישראל.

לכל עין-חרודי יש סורקין שלו. ל"לא רפתנים" – הוא האיש שמצחיק אותנו בביטויי המיוחדים, באירועים שרק סורקין ידע ליצור. שמפתיע אותנו בתאונה השנתית שלו. לבני גילנו – הוא איש שתמיד, תמיד... תמיד עובד, תמיד פעיל. לא קר לו ולא חם לו, ולא עייף לו. אין לו סבלנות, שייגמר כבר הלילה כי "צריך כבר ללכת לעבוד". כי לקום הוא כבר קם מזמן. ובעיקר – סורקין הוא תמיד חבר, לא מזייף. ישר באמת, בלי אויבים. החברות כל כך חשובה, הפילוגים והמריבות כל כך איומים. אנחנו, שלא היינו אז, כשהכל התחיל והכל קרה, רק קוראים את מה שאמר האיש בלהט, שהעיקר הוא – שיבוטלו המפלגות, שיישארו חברים, שירה וריקודים – שקמה ההסתדרות. סורקין בנה כל כך הרבה דברים. אנחנו, שבאים מעולם הפרות, מלווים בו

התאחדות מגדלי בקר וציבור הבוקרים בישראל מכבדים את זכרו של

הח' משה סורקין ז"ל

חלוץ ואיש רב פעלים, שהלך לעולמו שבע ימים ומשוכנע בצדקת הדרך שבה הלך שמונה עשורים, דוגמה ומופת לדורות. לזכור את סורקין, משמע לרצות להידמות לו.

הרפתנים והרפתניות האלה הביאו אותנו למרומי הפסגה העולמית רק בזכות "הסורקיניות" הזאת שלהם. ההתמדה, הנכונות ללמוד ולהתחדש, העין המנוסה והצוות – המעצמה הגרעינית של הרפת.

סורקין הוא סורקין שלנו. כמו שנאמר – יש המון סורקינים. מספיק לכולם. לכל העין-חרוזים. לכל המשפחה. לנכדים ולנינים. אפילו לתקשורת שיכולה סוף סוף להראות משהו יפה ונדיר כל כך: דוגמה שאי-אפשר להיות כמוה – אבל אפשר להשתדל. אומרים שהיו פה פעם הרבה דומים לו. אומרים שישנם גם בינינו. צריך רק להסתכל ולראות. בעיניים תמימות שרק טוב וחיים ועבודה ולימוד ומשפחה וקיבוץ וציונות וחברים וטהר המידות ללא גבול וצניעות שהיא צו וחובה ודרך חיים שלא מדברים עליה כלל. הכל ביחד – זה מה "שישנם". כזה היה האיש. סורקין.

חיים שטורמן
10.7.1994

סורקין

עד גיל 98 עבדת איתנו, סורקין, ותמיד כאשר ישבנו סביב שולחן ארוחת הבוקר ברפת עם הצי'פס והחביתות היית חלק מהצוות. ידעת לתת לצעירים ממך לפתח ולנהל את הענף ובקלות הסתגלת לשיטות עבודה חדשות. גם כאשר אחדים מחברי הצוות היו צעירים ממך ב־70–80 שנה, שותף היית לבדיחות, לכוסית היין, ולתיאבון שלאחר כמה שעות עבודה טובות. ועכשיו אתה תנוח; קרוב אלינו למכון החליבה, קרוב לבריכה שכה אהבת, ולדירת עדנה ועלי ועמם הנכדים והנינים שאהבתך אליהם היתה עד כלות. מוקדם בבוקר, כאשר אעסוק בהגמעת העגלות, אשא עיני למטה אל עבר עצי התאנה על יד הבאר ואתה כבר לא תקטוף שם תאנים, ולכולנו צוות הרפתנים תחסר מאד.

אורי ציילינג

סביבנו כמו עטרה. סורקין חושב שצריך פרות דמשקאיות. סורקין נסע להולנד להשתלם ברפת. ובלי ללמוד הולנדית היה היחידי שהבין שם, בידיש, מה מדברים.

סורקין וטובה בונים תוכנית הזנה לכל רפת ולכל פרה. וסורקין ומנחם שטורמן ומוישה הימן "מסדרים את הדברים בהפריה מלאכותית באזור נוריס", כמו שכתוב בארכיון של שלמה דורי.

בחיי המקצועיים סורקין מופיע כבר אחרי שידע הכל. לא נוהג על טרקטור ולא מקיש במקלדת המחשב, אבל ממשיך וממשיך לעבוד בגידול העגלות. מעורב ופעיל ויודע, מופיע בכל הכנסים, מביע את דעתו בחום, חושב איך צריך. עוברות השנים, אנחנו מתבגרים והוא שם, מסתכל מעבר לחלון הבלוקים החשופים של פינת הכיורים עם הדליים המקשקשים. בטוח שאת המנגינה הזו אי-אפשר להפסיק.

אתמול יום א' השכם בבוקר ירדתי לרפת – זו הקרויה רפת סורקין ובאותה שעה תמו ימי חייו של סורקין. כל כך מתאים ככה להפרד מאיתנו. בשעה המוקדמת הזו ובפתיחת שבוע חדש – שבוע נוסף של עבודה. כאשר נודע לי שסורקין איננו תהיתי מה אעשה ולא מצאתי תשובה וחשבתי כמה פעמים עברו רגעים דומים באותו מקום על סורקין – רק הוא לבד עם העגלים והעגלות. ואז תוך כדי העבודה התשובה לשאלה היתה ברורה ופשוטה: לעשות את כל שסורקין עשה ברפת של עין חרוד במשך עשרות בשנים. העבודה ברפת היונקים היא קשה ותובענית. ללא אפשרות לפשרות וללא הפסקה. וסורקין הוריש לנו ברפת ללא כל דיבורים מיותרים את כל אותם המרכיבים שבונים רפת מעולה וצוות איתן. תמיד הוא ידע לעמוד על כל תג ולהתמקח על כל אגורה והמטרה תמיד ברורה: רפת כענף רווחי ומרכזי בתוך הוויה קיבוצית מתפתחת כחלק מהציונות המגשימה.